

**Skóra jako droga podania substancji
lecniczej.**

Dostępność biologiczna i farmaceutyczna

Dostępność farmaceutyczna

Dostępność farmaceutyczna

Jest to mierzona **w warunkach *in vitro*** ilość substancji leczniczej uwalniającej się z postaci leku i rozpuszczającej się w otaczającym płynie oraz szybkość z jaką ten proces zachodzi

Jest to podstawowy test analityczny dla technologa opracowującego postać leku i nadzorującego jego wytwarzanie

**W przypadku wszystkich postaci stałych
oraz zawiesin proces **wchłaniania** musi być
poprzedzony **uwalnianiem** substancji
leczniczej
i przejściem jej do roztworu**

LADME

Badanie dostępności farmaceutycznej

W terminologii polskiej badanie określa się
jako „badanie uwalniania” substancji
lecniczej
= test uwalniania

Postaci leku, w których bada się dostępność farmaceutyczną

- ❖ **Postacie doustne**
  - ✓ Kapsułki
  - ✓ Peletki, granulki
  - ✓ Zawiesiny
  - ✓ Postacie leku stosowane w jamie ustnej
  - ✓ Tabletki do rozgryzania i żucia
  - ✓ Tabletki i peletki flotacyjne

- ❖ **Preparaty stosowane na skórę, w tym transdermalne systemy terapeutyczne**

- ❖ **Czopki**

- ❖ **Pozajelitowe preparaty o przedłużonym uwalnianiu**
  - ✓ Zawiesiny
  - ✓ Roztwory olejowe
  - ✓ Mikrosfery i implanty

- ❖ **Doustne preparaty ziołowe**

Badanie dostępności farmaceutycznej - metodyka

- 1. Zastosowanie odpowiedniej aparatury.**
- 2. Umieszczenie danej postaci leku w odpowiednim płylinie, najczęściej stanowiącym środowisko wodne.**
- 3. Ustalenie szybkości pojawiania się substancji leczniczej w tym płynie na podstawie pomiaru zmian jej stężenia w próbkach płynu pobieranych do analizy w określonym czasie.**

APARATY

temperatura – 36,5 - 37,5°C

Aparat	Najczęściej stosowana szybkość mieszania/przepływu	Badane postacie leku
Łopatkowy	50-100 obr./min	Tabletki
Koszyczkowy	100 obr./min	kapsułki, tabletki flotacyjne i wolno rozpadające się
Przepływowy	4-16 ml/min	formy zawierające substancje trudno rozpuszczalne, zawiesiny, mikrosfery

Płyny do uwalniania

Podstawowe płyny do uwalniania

- Woda
- 0.1 M kwas solny (pH 1.2)
- 0.01 M kwas solny
- Bufor fosforanowy pH 6.8

Płyny rzadziej stosowane

- Bufor fosforanowy pH 7.6
- Kwas octowy
- Kwas winowy
- Płyny z dodatkiem laurylosiarczanu sodu lub enzymów

Płyny fizjologiczne

Płyn żołądkowy pH 1,2

- chlorek sodu
- pepsyna
- stężony kwas solny
- woda

Płyn jelitowy pH 7,5

- pankreatyna
- KH_2PO_4
- 0,2 mol/l NaOH
- woda

Płyn żołądkowy „po posiłku”

- kwas solny
- laurylosiarczan sodu
- chlorek sodu
- woda

Płyn jelitowy „po posiłku”

- KH_2PO_4
- NaOH do pH 6,8
- taurocholan sodu
- lecytyna
- chlorek potasu
- woda

Znaczenie badania dostępności farmaceutycznej

Test uwalniania jest w stanie wyselekcjonować preparaty o złej dostępności biologicznej

Jeżeli substancja lecznicza rozpuszcza się z prędkością większą niż 1mg/min x cm³ w zakresie pH 1-7

Dobrze wchłaniana

Równoważność farmaceutyczna

Leki są równoważne farmaceutycznie, jeśli:

- zawierają taką samą ilość tej samej substancji czynnej**
- występują w tych samych postaciach farmaceutycznych**

Dostępność biologiczna

Dostępność biologiczna - biodostępność

Oznacza szybkość i stopień wchłaniania substancji leczniczej do krążenia ogólnego

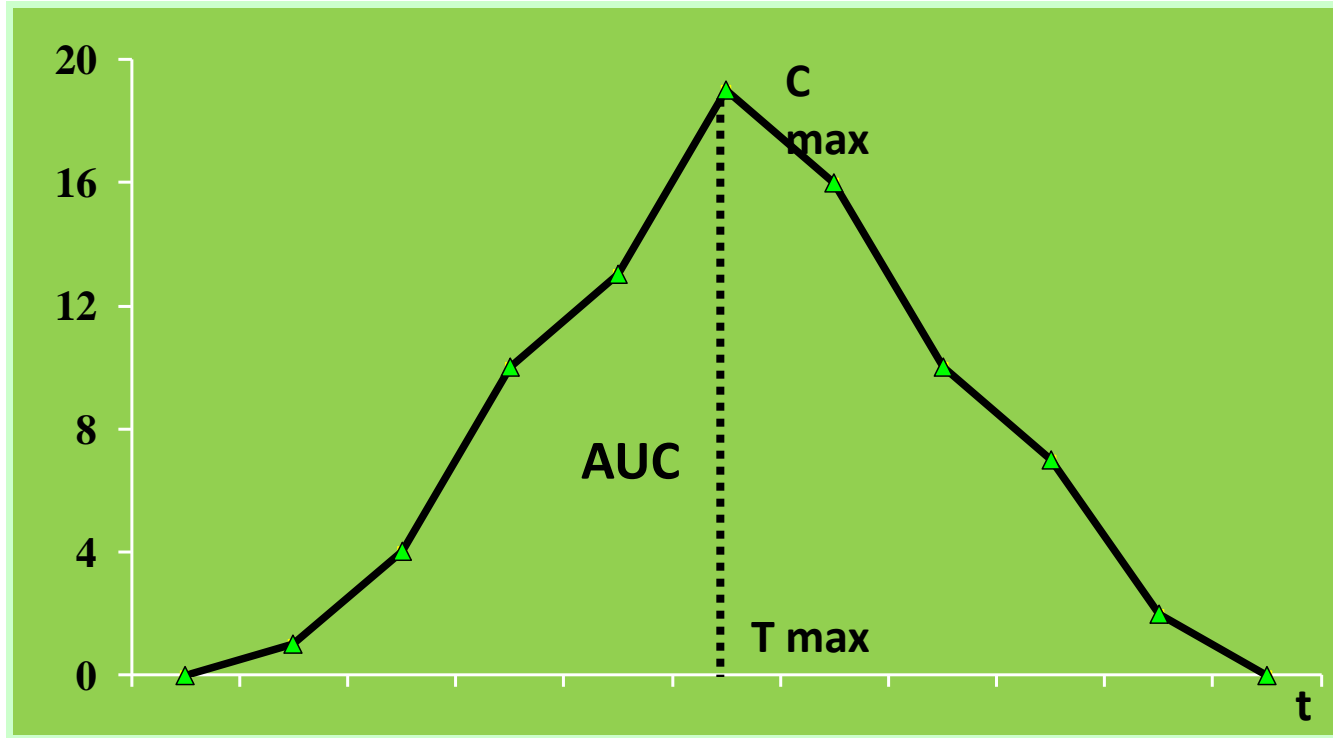
Dla substancji podawanych drogą donaczyniową wynosi **100%** lub w liczbach bezwzględnych - **1**

Metody oznaczania biodostępności

Pomiar stężenia niezmiennionej substancji leczniczej w osoczu lub jej ilości wydalonej wraz z moczem po jednorazowym lub wielokrotnym podaniu preparatu farmaceutycznego

C

DOSTĘPNOŚĆ BIOLOGICZNA

Jest charakteryzowana przez 3 parametry:

- **AUC** – pole powierzchni pod krzywą zależności zmian stężenia leku do czasu– określa ilość leku jaka dostaje się do krążenia
- **$C_{\max}$** – maksymalne stężenie leku
- **$T_{\max}$** – czas po jakim osiągnane jest maksymalne stężenie leku **$C_{\max}$**

Równoważność biologiczna (Biorównoważność)

Leki są równoważne biologicznie, jeśli:

- są równoważne farmaceutycznie
- i ich dostępność biologiczna jest podobna w takim stopniu, że ich skuteczność działania i bezpieczeństwo stosowania będą zasadniczo podobne

Równoważność farmaceutyczna ≠ równoważność biologiczna

(Różnice w składzie substancji pomocniczych i procesie wytwarzania mogą wpływać na uwalnianie i wchłanianie substancji leczniczej)

Ułamek wchłoniętej dawki - F

- ❖ określa ułamek (%) dawki leku, jaki przechodzi do krążenia ogólnego po podaniu pozanaczyniowym i czas, w którym ten proces zachodzi
- ❖ ograniczony przez efekt I przejścia, tj. przez metabolizm, jakiemu ulegają leki przed osiągnięciem krążenia ogólnego

Czynniki wpływające na dostępność biologiczną

❖ czynniki farmaceutyczne

- ✓ właściwości substancji leczniczej
- ✓ właściwości substancji pomocniczych
- ✓ proces technologiczny
- ✓ postać leku (typ i ogólny charakter fizykochemiczny)

❖ fizjologiczny lub patologiczny stan chorego

- ✓ płeć
- ✓ ciąża
- ✓ wiek
- ✓ rasa
- ✓ szybkość opróżniania żołądka (podanie *p.o.*)
- ✓ choroby (przewodu pokarmowego, układu krążenia, itp.)
- ✓ równoczesne podawanie innych leków i pokarmu

❖ warunki podawania leku

- ✓ droga podawania (*p.o.* vs *i.v.*)
- ✓ schemat dawkowania

DOSTĘPNOŚĆ BIOLOGICZNA BEZWZGLĘDNA

Porównanie ilości substancji leczniczej wchłoniętej po podaniu pozanaczyniowym do ilości, jaka dostaje się do krążenia po podaniu dożylnym

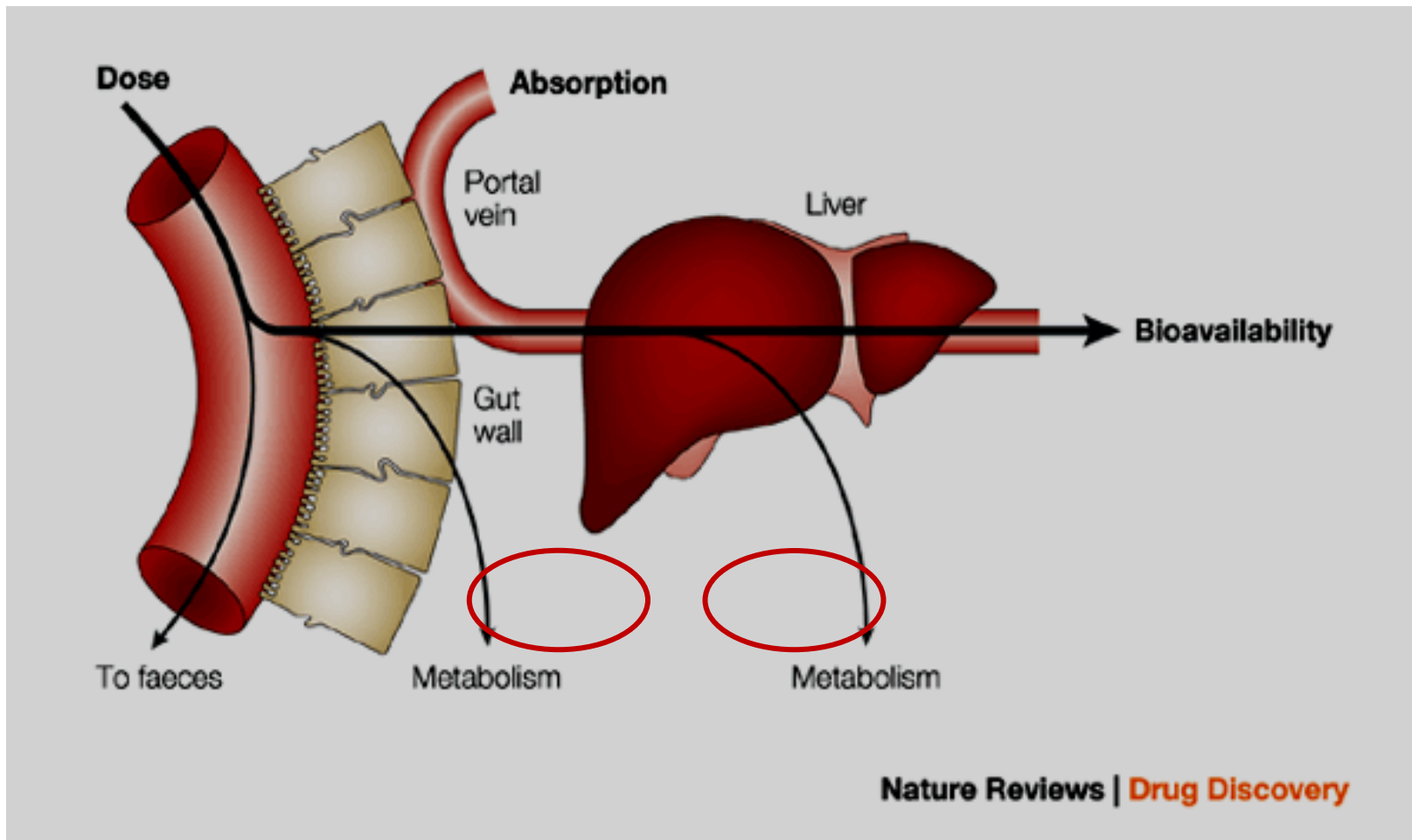
DOSTĘPNOŚĆ BIOLOGICZNA WZGLĘDNA

Porównanie ilości substancji leczniczej wchłoniętej po podaniu pozanaczyniowym oraz szybkości tego procesu z danymi uzyskanymi po podaniu **tą samą drogą preparatu farmaceutycznego przyjętego za wzorzec**

Pozwala na określenie w jakim stopniu zachodzi efekt pierwszego przejścia

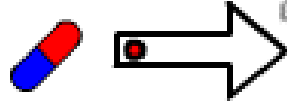
Skóra – jako droga podania leku

Efekt I przejścia - ↓ biodostępności

**Podanie na skórę ma coraz
większe znaczenie
w farmakologii**

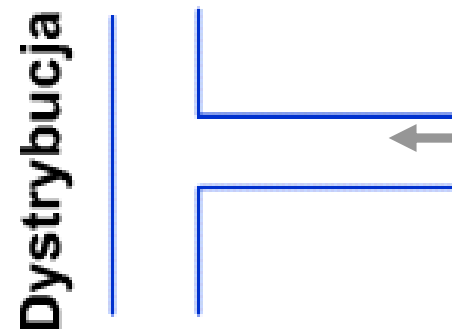
Uwalnianie

Wchłanianie

Wstępny metabolizm wąłobowy

Dystrybucja

**Metabolizm
Eliminacja**

SKÓRA

**Leki podawane
na skórę**

Pierwszym, wprowadzonym do lecznictwa w połowie XX wieku, lekiem aplikowanym na skórę, przeznaczonym do wywołania działania ogólnego, była maść z nitrogliceryną.

Leki na skórę stosujemy w celu:

- Wywołania działania miejscowego** (np. maść z glikokortykosteroidem) w obrębie skóry lub tkance pod miejscem podania
- Wywołania działania ogólnego w wyniku przezskórnej penetracji substancji leczniczej** (np. nitrogliceryna w formie TTS)
- Uzyskania działania nawilżającego lub ochronnego**

- **Skóra jest trudną do pokonania barierą dla większości substancji czynnych, ponieważ muszą one przejść przez warstwy hydrofilowe i lipofilowe.**

Skóra

- ma powierzchnię 1,5 – 2 m²
- waży przeciętnie 11 kg,
- największy organ człowieka.

Budowa anatomiczna skóry

- *epidermis* (naskórek)
- *dermis* (skóra właściwa)
- *subcutis* (tkanka podskórna)

Rodzaje funkcji ochronnych skóry

1. **Ochrona mechaniczna** zapewniająca jej zwartość, rozciągliwość, elastyczność i rolę amortyzatora dla organów wewnętrznych;
2. **Ochrona chemiczna, antybakteryjna i immunologiczna** dzięki warstwie rogowej, filmowi hydrolipidowemu, komórkom Langerhansa i skórze właściwej;
3. **Fotoochrona** zapewniana przez melaninę.

Odczyn powierzchni skóry

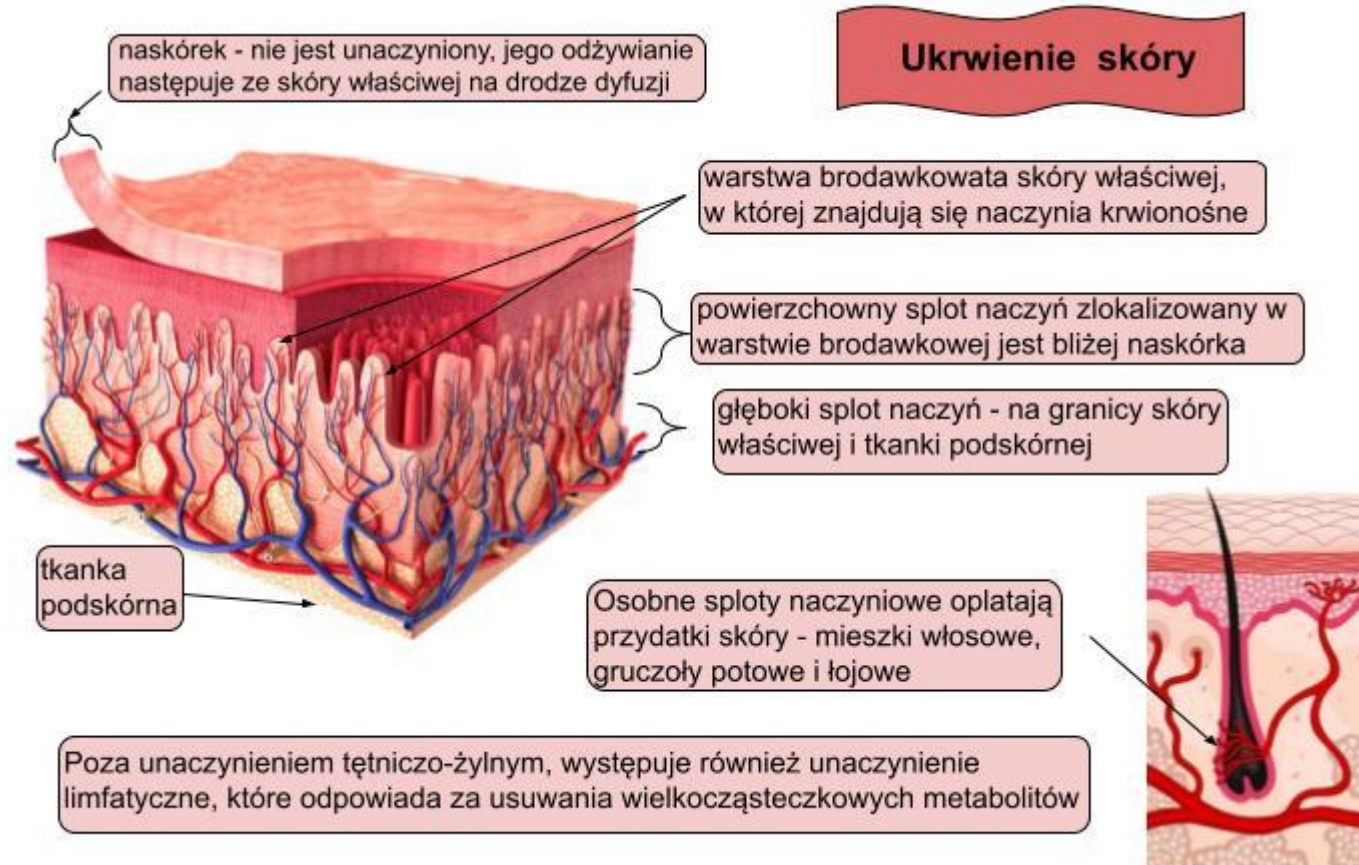
- **pH: 5,2 – 5,6**
- **pH żywych warstw naskórka fizjologiczne: 7,2 – 7,4**
- **bariera ochronna przed mikroorganizmami**
- **regulowany jest wydzielaniem gruczołów potowych**
- **w dermatozach – alkalizacja**

Unaczynienie skóry

krażenie skórne zapewnia dotlenienie i odżywienie skóry, termoregulację oraz absorpcję przez skórę

- limfatyczne i tętniczo-żylne przebiega przez tkankę podskórną i skórę właściwą, dochodzi do granicy skórno-naskórkowej**
- naskórek nie jest ukrwiony, odżywiany jest na drodze dyfuzji ze skóry właściwej**

Ukrwienie skóry

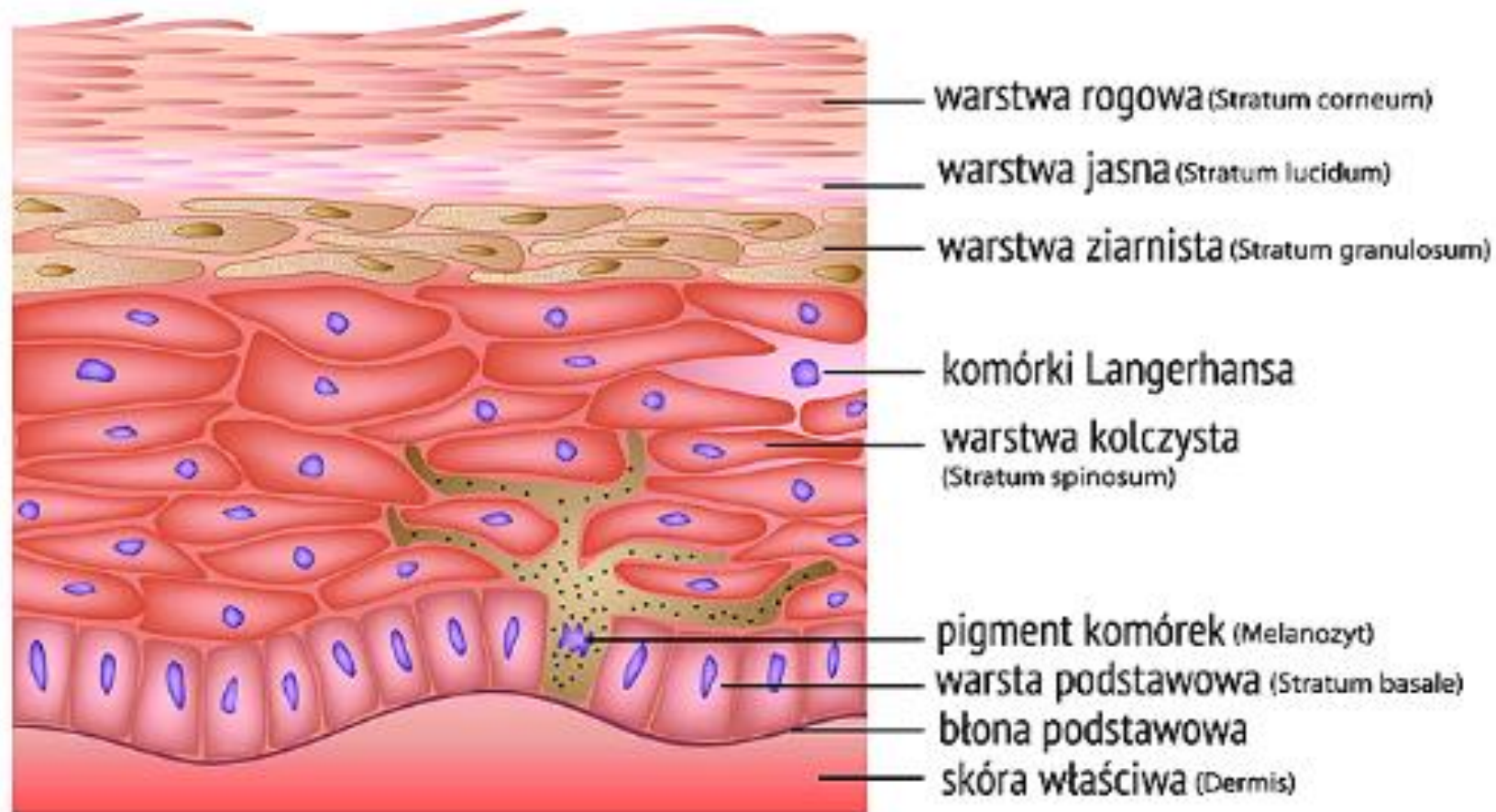
Unerwienie

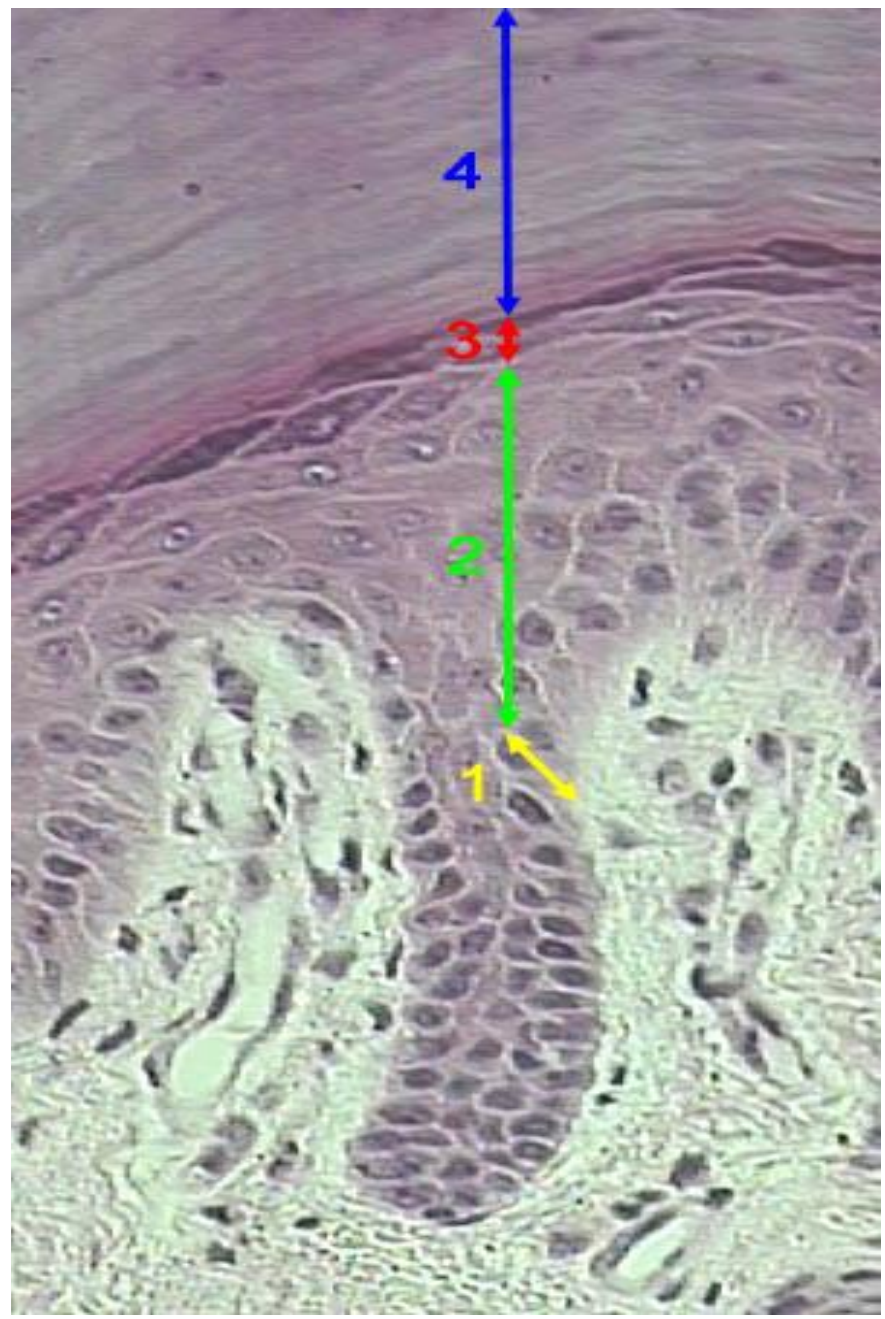
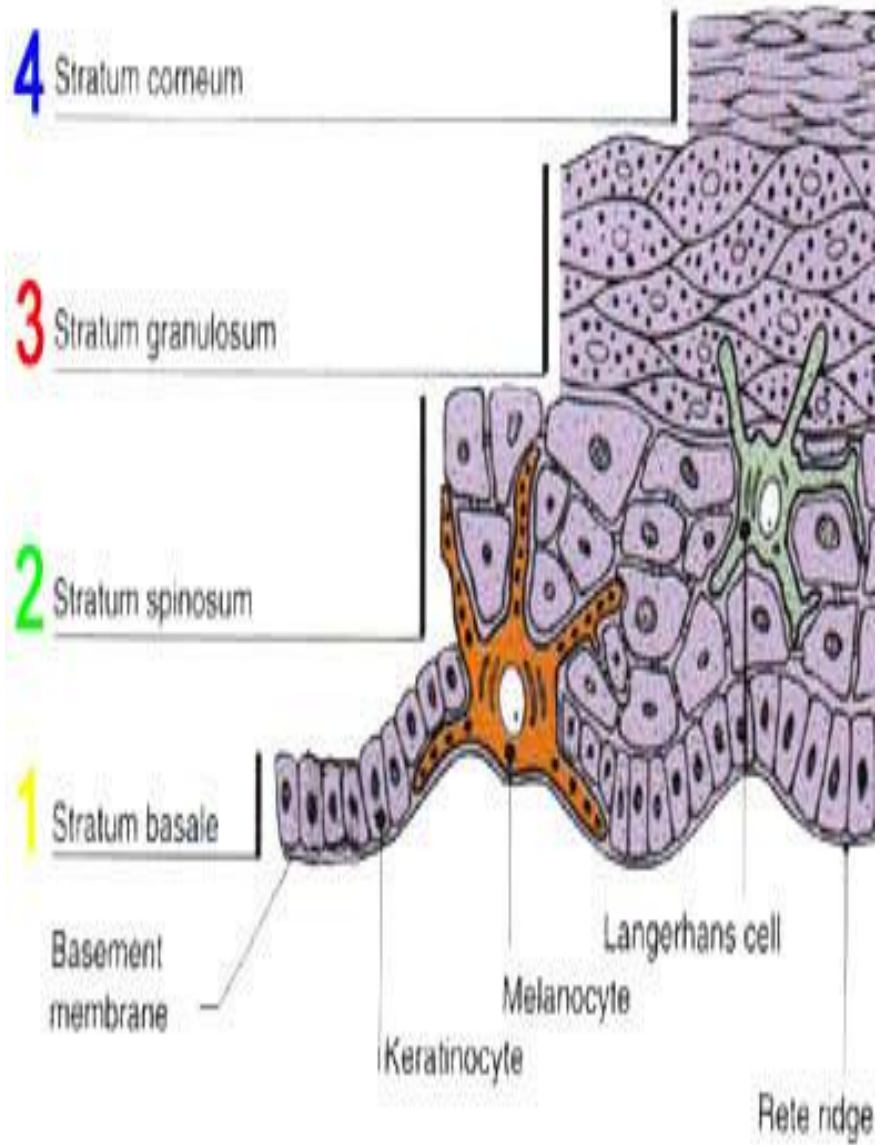
- w skórze właściwej sieć nerwowa
- w naskórku zakończenia nerwowe

Naskórek

- składa się z kilku warstw, średnia grubość ok. 100 μm
- zbudowany głównie z żywych komórek – **keratynocytów**, które w **procesie keratynizacji** stopniowo przekształcają się, tworząc różne warstwy, o odmiennej specyfice

Konstrukcja naskórka

Warstwa podstawna – *stratum basale*

- **utworzona przez jedną warstwę komórek**
- **ok. 50% komórek jest w trakcie mitozy**
- **wstępne różnicowanie keratynocytów**
- **różnicowanie komórek warstwy kolczystej**

Warstwa kolczysta – *stratum spinosum*

- żywa warstwa Malpighiego
- zbudowana z komórek wielobocznych połączonych za pomocą desmosomów (białka)
- komórki tej warstwy ulegają stopniowemu spłaszczeniu i przemieszczają się ku powierzchni

Warstwa ziarnista – *stratum granulosum*

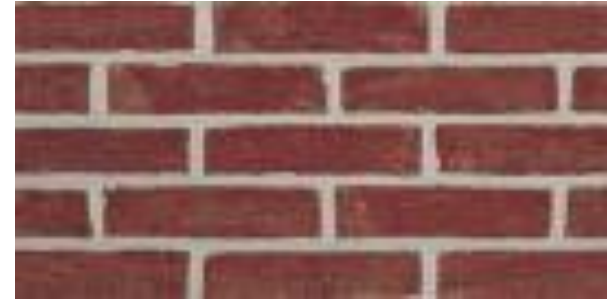
- dojrzewanie keratynocytów
- powstawanie ziarnistości keratohialinowych (składnik NMF)

Warstwa rogowa – *stratum corneum*

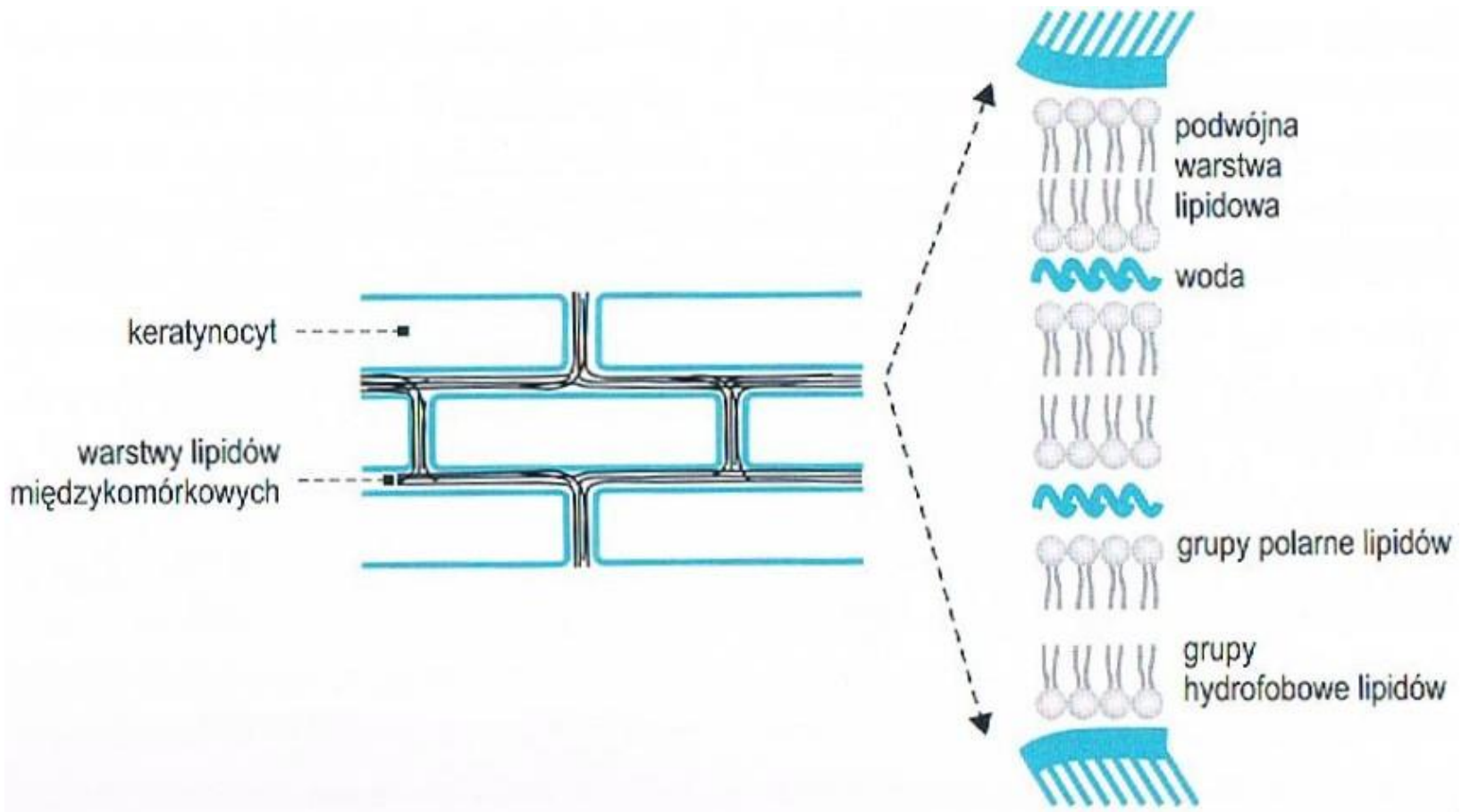
- **zbudowana z komórek martwych, pozbawionych jądra – korneocyty**
- Komórki warstwy rogowej składają się z **białka i keratyny**, dzięki temu mogą chłonać wodę, gdy naskórek jest nawilżony.
- Mimo tego **substancje hydrofilowe przenikają w bardzo małym stopniu.**
- **Największą penetrację wykazują substancje o charakterze lipofilowym**

Budowa warstwy rogowej Teoria „cegieł i zaprawy”

- ***stratum corneum*** zbudowane jest z korneocytów (cegły) i spajającej je lipidowej „zaprawy”
- „cegły” to obszary hydrofilowe
- „zaprawa” jest hydrofobowa

Lipidy międzykomórkowe oraz ich wzajemna orientacja.

Bariera naskórkowa - funkcje

- hamowanie przepływu wody
- ogranicza lecz nie hamuje całkowicie **TEWL** (przeznaskórkową utratę wody wyrażaną w $\text{g/m}^2/\text{h}$)
- warunki prawidłowej odnowy i funkcjonowania – pH 5 - 6

Naskórek posiada płaszcz hydrolipidowy

Jest to mieszanina gruczołów potowych, łojowych, lipidów naskórkowych (sebum - mieszanina lipidów warstwy rogowej, resztek NMF (**naturalny czynnik nawilżający**) i wydzieliny gruczołów potowych)

- emulsja W/O (woda 10%)
- emulsja ta zmniejsza gradient stężenia wody i hamuje wysychanie naskórka
- usuwany w pewnym stopniu przy każdym myciu

Naskórek - Podsumowanie :

Spłaszczone komórki warstwy rogowej – keratynocyty – ułożone są w sposób Bardzo ścisły, lecz mimo to znajdują się między nimi przestrzenie.

Przestrzenie międzykomórkowe *stratum corneum* wypełnione są lipidami ułożonymi w uporządkowane struktury laminarne, których jednostką podstawową jest *podwójna warstwa lipidowa*: grupy polarne lipidów zwrócone są do siebie, a pomiędzy nimi znajduje się molekularna warstwa wody.

Struktura ta powstaje w czasie procesu keratynizacji.

Lipidy warstwy rogowej to głównie ceramidy, cholesterol i jego estry, kwasy tłuszczowe oraz triglicerydy. Brak wśród nich fosfolipidów, które chociaż obecne są w błonach komórek naskórka, zanikają podczas ich keratynizacji.

Specyficzna budowa warstw lipidów międzykomórkowych sprawia, że *stratum corneum* to silna bariera lipofilowa.

Granica skórno - naskórkowa

- cienka, położona pod warstwą podstawną naskórka
- składa się z błony podstawnej i wielu warstw glikoprotein, kolagenu, fibronektyny
- warstwa podstawna i granica skórno-naskórkowa ma układ falisty, charakterystyczny dla skóry młodej, w wyniku starzenia spłaszcza się - skóra wiotczeje

Skóra właściwa

- grubość od 500 μm do 1 mm
  - warstwa brodawkowa, leżąca pod naskórkiem
  - warstwa siateczkowa - tkanka łączna
- zbudowana z białek strukturalnych:
  - kolagenu (wytrzymałość)
  - elastyny (elastyczność);
  - proteoglikanów (wiązanie wody);
  - fibroblastów;
  - komórek napływowych (makrofagi, limfocyty)
- utrzymuje właściwości mechaniczne skóry
- rezerwuar wody

Tkanka podskórna

- nie ma granicy między skórą właściwą a tkanką podskórną
- wiotka, taka sama budowa co skóry właściwej, ale zbudowana głównie z kolagenu i proteoglikanów
- występują w niej adipocyty – komórki tłuszczowe gromadzące triglicerydy, zachodzą procesy lipogenezy i lipolizy
- funkcja izolacyjna i zapasowa

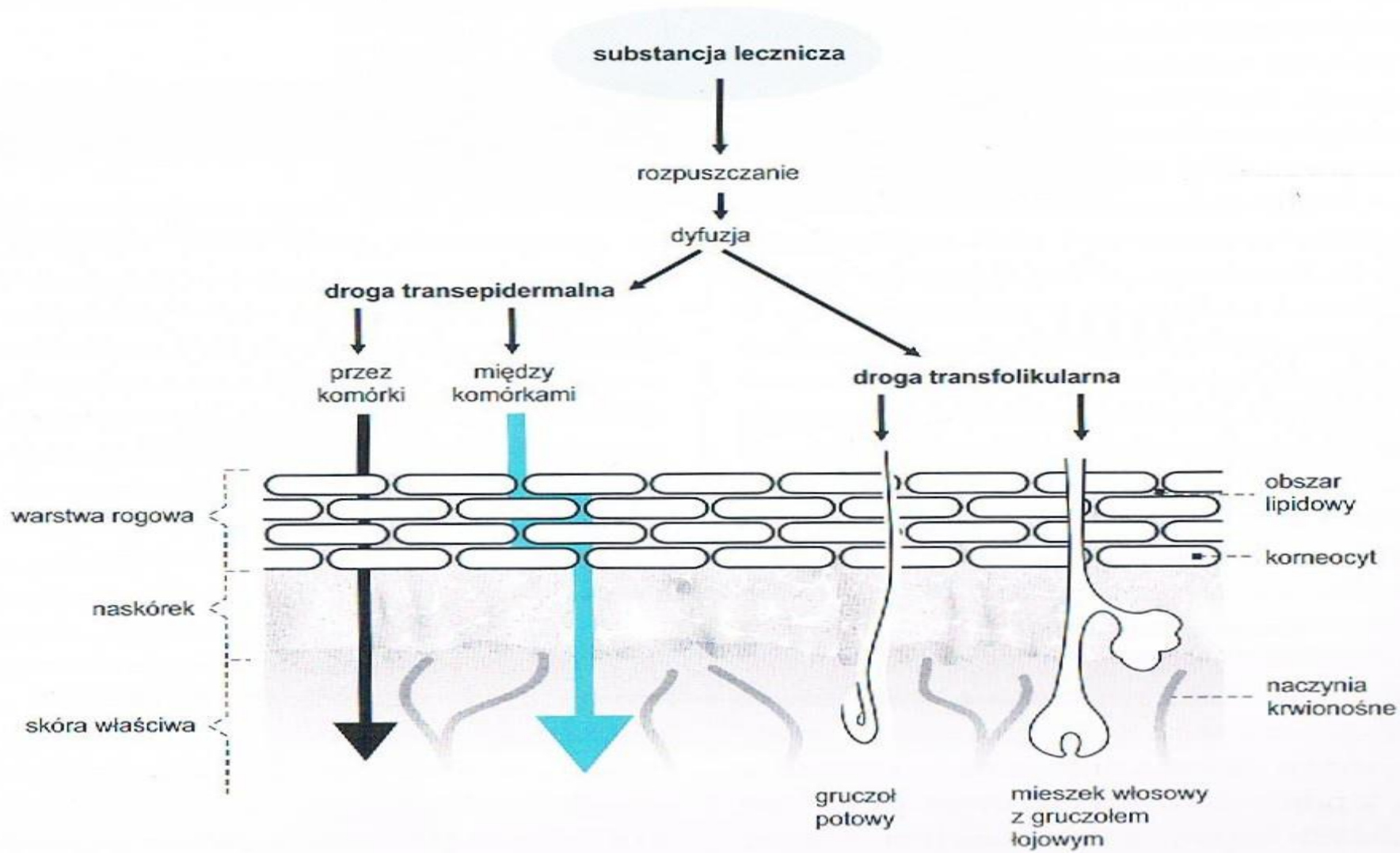

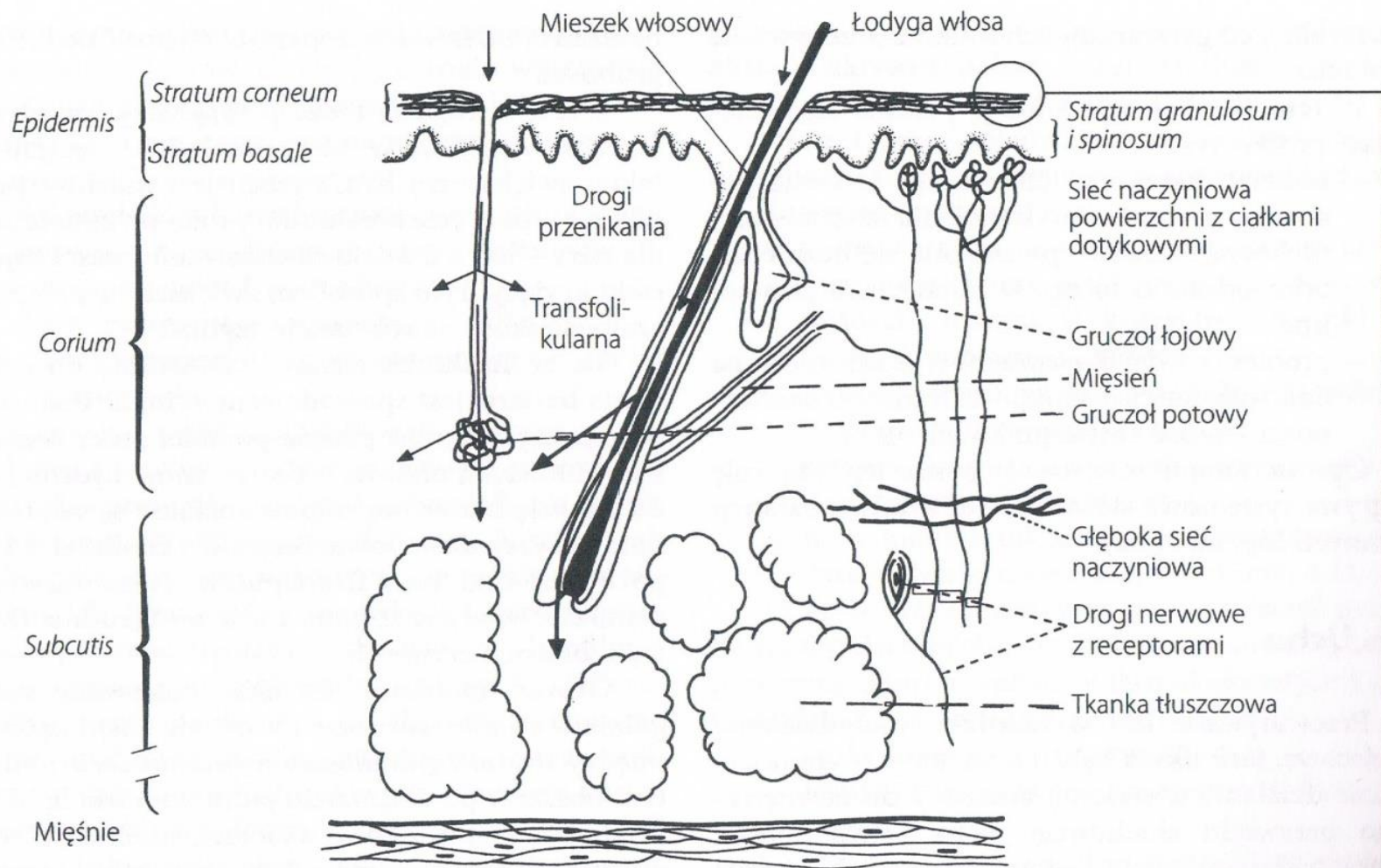
Transport przez skórę

wędrówka cząsteczki substancji leczniczej

przez kolejne warstwy skóry

Droga transepidermalna i transfolikularna substancji leczniczych przez skórę

Ryc. 7.22. Budowa skóry człowieka z uwzględnieniem transepidermalnych i transfolikularnych dróg przenikania (Lippold, 1981)

zob. ryc. 7.23.

Drogi przenikania przez skórę

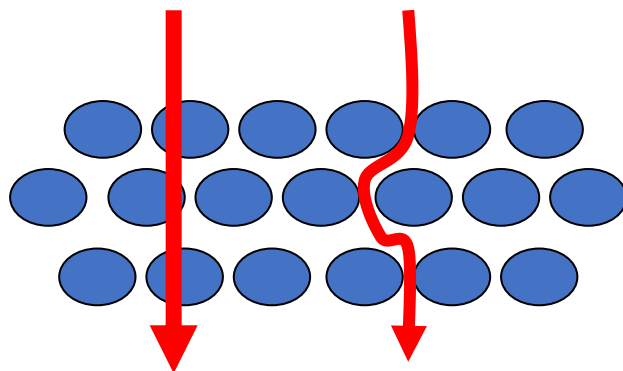

- drogi przeznaskórkowe
  1. droga przezkomórkowa
  2. droga międzykomórkowa

Przenikanie przeznaskórkowe (98%)

- przezkomórkowe – przez korneocyty i cement – krótka droga, dla niewielkich cząsteczek hydrofilowych
- międzykomórkowe – przez cement, dłuższa droga (40x), dla cząsteczek lipofilowych i amfilowych

Amfilowość- właściwość substancji polegająca na zdolności jej cząsteczek do silnego oddziaływania zarówno z cząsteczkami rozpuszczalników polarnych (np. wody), jak i niepolarnych (np. węglowodorów). Związki amfifilowe są zwykle długimi cząsteczkami, które na jednym końcu mają grupy rozpuszczalne w jednym rozpuszczalniku, a na drugim grupy rozpuszczalne w innym rozpuszczalniku

Przenikanie przezmieszkowe

2%, substancje dyfundują nawet 1000 razy szybciej

- polega na wykorzystaniu mieszków łojowo-włosowych i głębokich wpukleń naskórka w skórze właściwej
- umożliwia docieranie cząsteczki substancji aktywnej aż do warstwy siateczkowej skóry
- przeszkodą jest wychwytywanie substancji lipofilnych przez gruczoły łojowe
- łój skórny wypływający na zewnątrz gruczołu uniemożliwia skuteczny transport substancji egzogennych

Etapy przezskórnego wchłaniania substancji leczniczej

Penetracja - oznacza wnikanie substancji leczniczej do skóry (na drodze transcelularnej i intracelularnej)

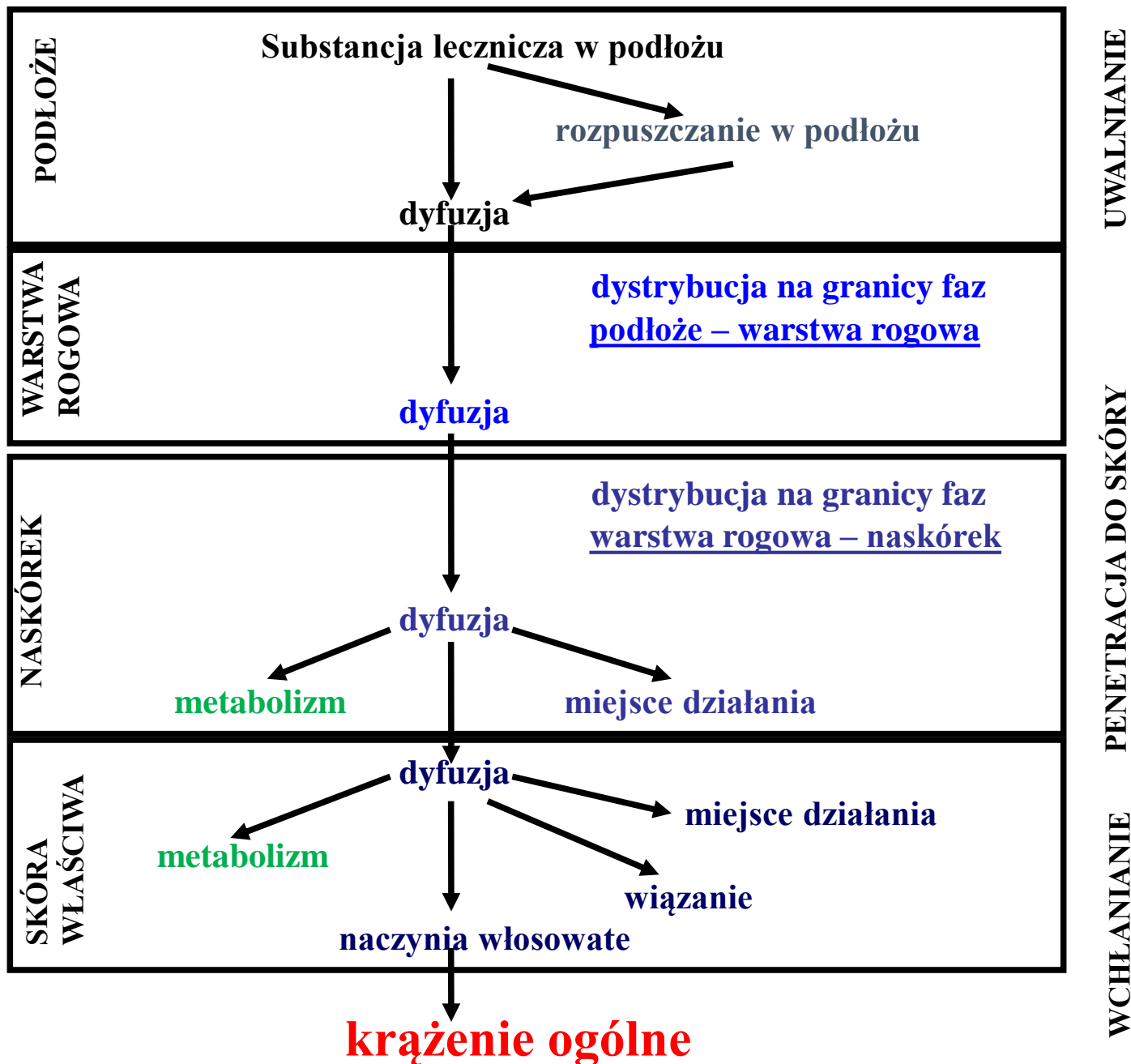
- Fizykochemiczne właściwości substancji leczniczej
- Grubość warstwy rogowej naskórka i stopień jej nawodnienia

Przenikanie - oznacza przejście substancji leczniczej przez skórę (wpływają na ten proces -podłoże, rozpuszczalniki, tenzydy)

- współczynnik podziału podłoże/skóra** (powinowactwo do substancji leczniczej, przenikanie rozpuszczalnika)
- współczynnik dyfuzji** (właściwości osmotyczne)

Absorbpcja - wchłanianie substancji leczniczej do krwioobiegu lub naczyń limfatycznych

Etapy przekórnego wchłaniania substancji leczniczej

1. Substancje czynne, które mają powodować efekty farmakologiczne w żywych komórkach skóry, muszą być zdolne do przenikania przez bariery lipidowe, ponieważ najbardziej zewnętrzna żywa warstwa skóry, leży poniżej barier lipidowych.
2. Substancje czynne, których działanie powinno objawiać się w skórze właściwej lub jeszcze głębiej, muszą przenikać również przez drobną sieć naczyń włosowatych występujących w warstwie *stratum papillare*.

Wchłanianie przez skórę w procesie biernej dyfuzji, zachodzi w każdej warstwie skóry

- Im wyższe stężenie substancji na powierzchni skóry, tym szybsza dyfuzja cząsteczki.
- **Współczynnik przenikania** - określa tempo dyfuzji. Zależy od cech roztworu i grubości błony. Im większa jest grubość błony, tym mniejsze K_p .
- **Współczynnik dyfuzji** obrazuje ruchliwość substancji dyfundującej przez Stratum Corneum. Im bardziej cząsteczka jest złożona (duża wielkość, wysoka masa cząsteczkowa), tym dyfuzja jest słabsza.

Szybkość wchłaniania przez skórę

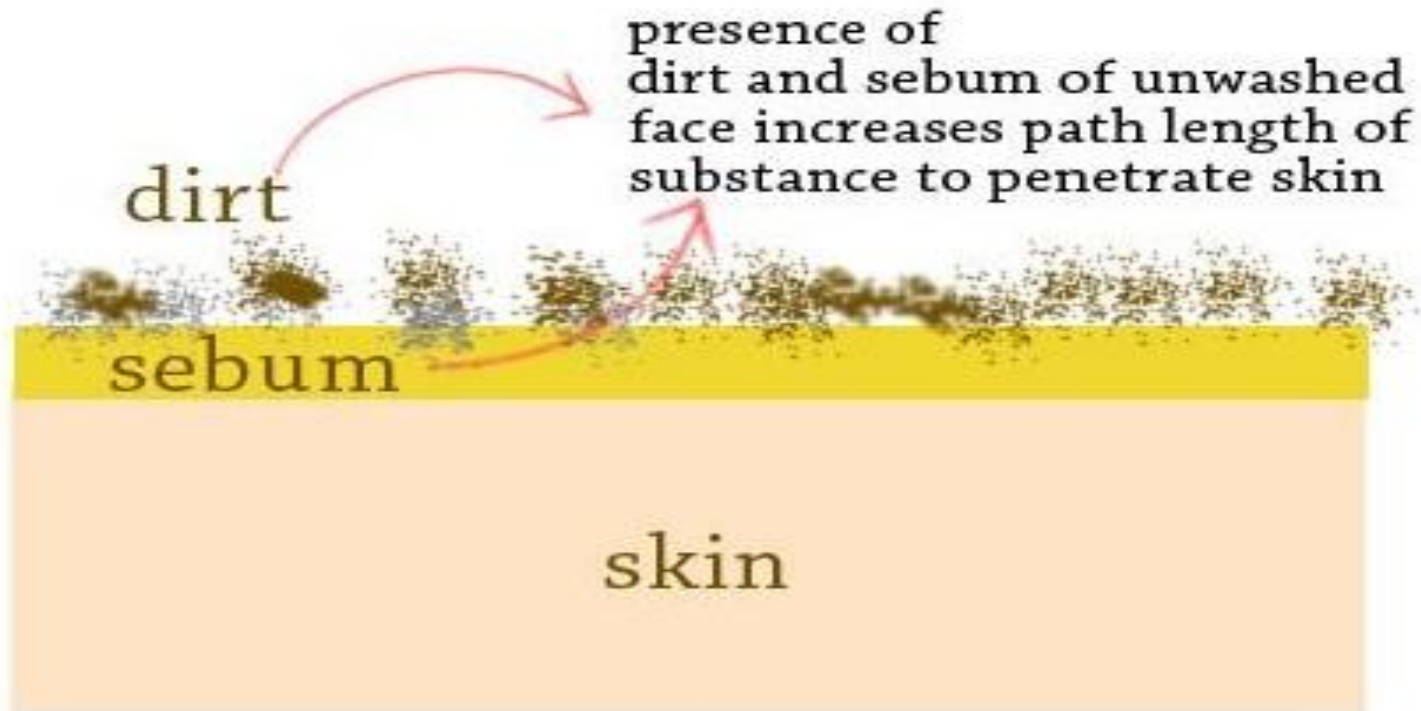

Jest wypadkową wielu procesów:

- **dyfuzji cząsteczki aktywnej w podłożu**
- **uwolnienia cząsteczki z podłoża**
- **zmiany w uwodnieniu skóry**
- **dyfuzja cząsteczki w Stratum Corneum**
- **dyfuzji cząsteczki w innych warstwach skóry**

Aplikacja substancji czynnej na czystą skórę

↑ Grubość membrany ↓ tempo dyfuzji

**CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE
NA WCHŁANIANIE
SUBSTANCJI
LECZNICZEJ/ AKTYWNEJ**

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA WCHŁANIANIE SUBSTANCJI LECZNICZEJ

MASA I WIELKOŚĆ CZĄSTECZKI

KSZTAŁT I STEREOIZOMERIA CZĄSTECZKI

CHARAKTER LIPOFILNY / HYDROFILNY

- Wartość pH w poszczególnych warstwach skóry
- Temperatura
  - Wzrost ukrwienia skóry
  - Przyspieszenie procesów dyfuzji
- Stopień nawilżenia skóry
- Miejsce aplikacji
- Pora doby
- Wiek pacjenta
- Choroby skóry

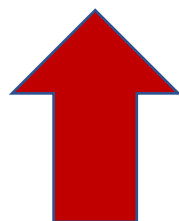
Właściwości cząsteczki leku

Mała cząsteczka

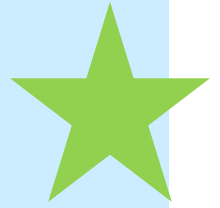
Lipofilna

Niezdysocjowana

**Przenikania
substancji leczniczej**

Charakter cząsteczki leku a wchłanianie substancji czynnej leku przez skórę

1. Woda, elektrolity i cząsteczki hydrofilowe wnikają w skórę z ograniczoną szybkością. Tłumaczy to, dlaczego niezdysocjowane słabe kwasy i słabe zasady są wchłaniane lepiej niż ich zdysocjowane postacie.

2. Z nasilaniem się charakteru lipofilowego substancji czynnej nasila się proces wnikania w skórę, korzystna jest sytuacja, gdy współczynnik podziału substancji czynnej O/W ma wartość większą od 1.

3. Związki wielkocząsteczkowe, np. polimery, są wchłaniane w bardzo niewielkim stopniu.

Do lipofilowej skóry najlepiej przenikają substancje lecznicze rozpuszczalne w tłuszczach naniesione na podłożu hydrofilowym

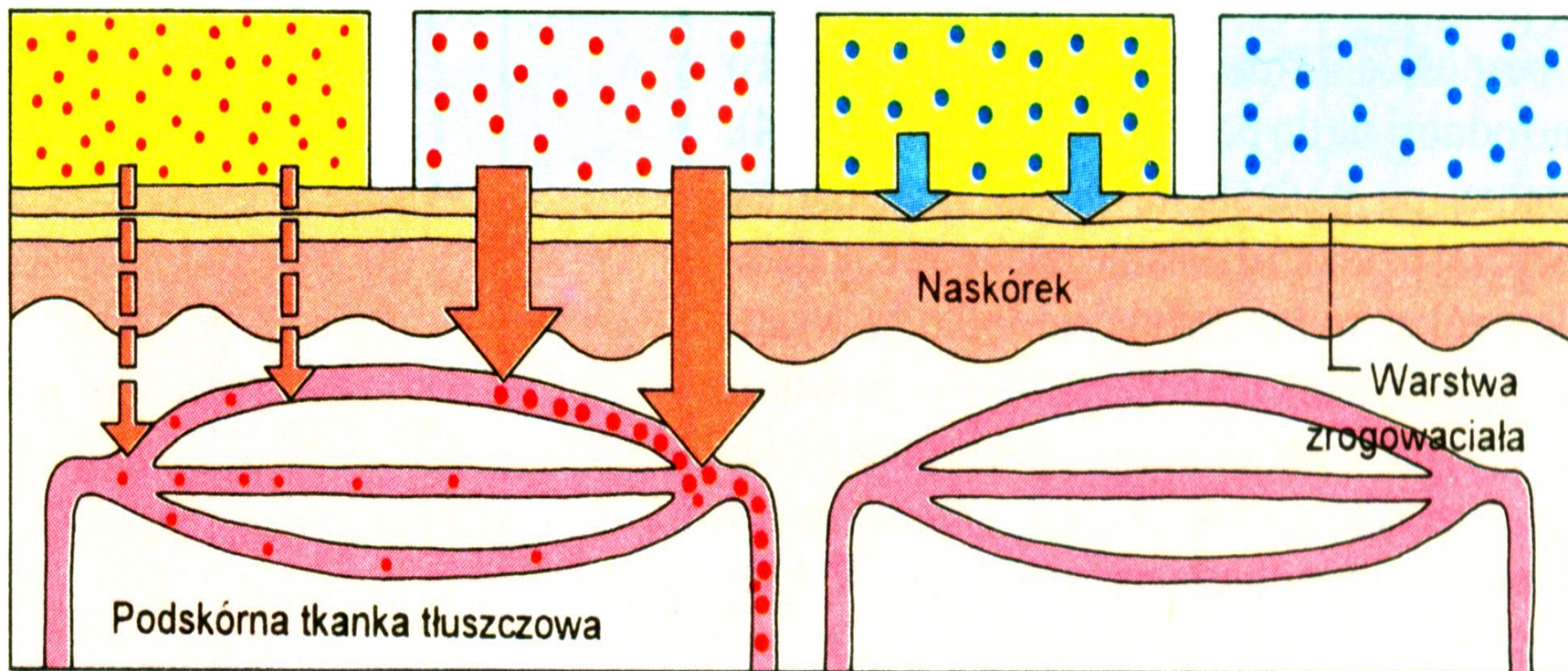

Lek lipofilny
w lipofilnym podłożu

Lek lipofilny
w hydrofilnym podłożu

Lek hydrofilny
w lipofilnym podłożu

Lek hydrofilny
w hydrofilnym podłożu

Przykład:

Lipofilowe estry estradiolu są znacznie lepiej wchłaniane przez skórę niż estradiol.

W trakcie przenikania przez skórę ulegają one zmydleniu w wyniku działania enzymów.

Temperatura a wchłanianie

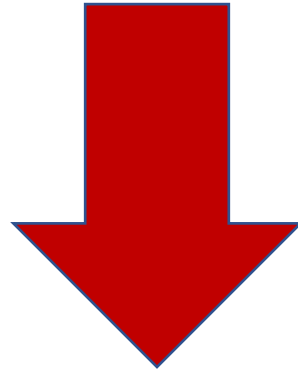
Wzrost temperatury prowadzi do:

- zwiększenia dyfuzji substancji leczniczej
- zwiększenia przepływu krwi w skórze
- przyspieszenia wyrównania gradientu stężeń
- płynności sztywnej blaszki lipidowej warstwy rogowej

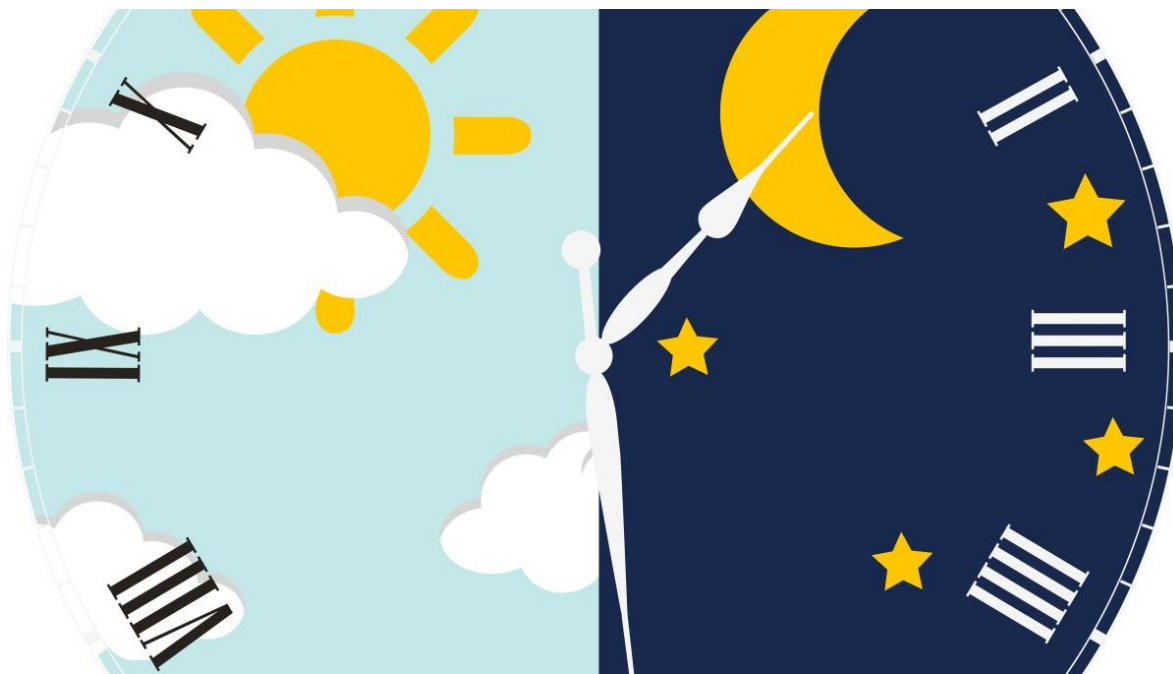
przenikania substancji leczniczej

Zwiększając krążenie skórne przez użycie środków rozszerzających naczynia (np. nikotynianu metylowego).

W efekcie powstaje ryzyko szybszego i skuteczniejszego działania ogólnoustrojowego.

Skóra a chronobiologia

SKÓRA A CHRONOBIOLOGIA

1. Odkryto zależność czasową pomiędzy porą dnia a przepuszczalnością bariery ochronnej skóry.
2. Uważa się, że penetracja leków podawanych na skórę jest najwyższa bardzo wcześnie rano i maleje stopniowo w ciągu dnia.

Skóra a chronobiologia

DZIEŃ

- W dzień komórki skóry skierowane są na ochronę przed agresywnymi czynnikami zewnętrznymi, (słońce, chłód, wiatr, zanieczyszczenie, stres, niewłaściwa higiena życia)

NOC

- Nocą komórki skóry skierowane są na procesy regeneracji.
- Odbudowują wtedy elementy naskórka, aby mógł pełnić swoją ochronną funkcję w ciągu dnia.

Skóra a chronobiologia

Mechanizmy naprawcze (dzień):

- wydzielanie ciałek lamelarnych, bogatych w lipidy,
- nasilenie syntezy lipidów naskórkowych, które zapobiegają wysychaniu skóry,
- wyższe pH

Skóra a chronobiologia

Regeneracja (noc)

- **zwiększony przepływ skórny**
- **zwiększona proliferacja**
- **produkcję cytokin i czynników wzrostu,**
- **odbudowę DNA naskórka,**
- **przywracanie właściwego stężenia wapnia, które maleje pod wpływem czynników zewnętrznych za dnia**
- **zwiększona transepidermalna utrata wody, co w efekcie prowadzi do nasilenia uczucia świądu**

Chronobiologia w kosmetologii

5:00-8:00

- Skóra przestawia się z trybu regeneracji na tryb ochronny
- Chłonność skóry maleje- nie jest zasadne stosowanie wtedy kosmetyków odżywczych
- Na powierzchni skóry mogą znajdować się toksyny usunięte w procesie regeneracji
- Niski stopień nawilżenia- należy zastosować krem nawilżający
- Nie stosować peelingów- warstwa ochronna dopiero się odbudowuje

8:00-10:00

- Godzina po nałożeniu kremu nawilżającego-najlepszy czas na wykonanie makijażu, skóra jest nawilżona, fluid stapia się ze skórą

10:00-13:00

- Najaktywniejsza praca gruczołów łojowych w ciągu doby- czas na użycie chusteczek matujących

13:00-17:00

- Spada ciśnienie krwi, skóra jest mniej dotleniona i nawilżona, prowadzi to do rozszerzenia porów- stosowanie wód termalnych, hydrolatów, mgiełek- zwężenie porów

17:00-22:00

- Skóra przestawia się na regenerację i jest najmniej podatna na podrażnienia, rozszerzone pory umożliwiają chłonięcie kosmetyków, skóra zaczyna wydalać nagromadzone w ciągu dnia toksyny- czas na zabiegi oczyszczające

22:00-5:00

- Intensywna regeneracja

Promotory wchłaniania

związki chemiczne, które podawane łącznie z substancją leczniczą ułatwiają jej penetrację i/lub przenikanie

- DMSO- dimetylosulfotlenki
- Jedno i wielowodorowe alkohole (etanol, glikol propylenowy)
- Alkany
- Nienasycone kwasy tłuszczowe (kwas olejowy)
- Estry
- Aminy i amidy (mocznik, pirolidon)
- Terpeny (mentol)
- Tenzydy

Mechanizmy działania promotorów

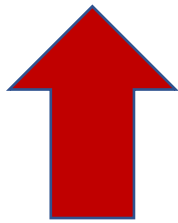
1. zmiana stanu koloidalno-kryystalograficznego lipidów skóry lub całkowite zniszczenie struktury lipidowej.
2. zmiana stanów hydratacyjnych keratyny w stratum corneum
3. zmiany zachowania substancji czynnej w procesie podziału tej substancji między fazy lipofilową i wodną.

Przykład: Dodając substancję keratolityczną (np. mocznik w stężeniu powyżej 40%) można doprowadzić do rozluźnienia substancji międzykomórkowej.

pH powierzchni skóry a wchłanianie

**Alkalizacja powoduje przejście keratyny
w koloidalny żel, co prowadzi do uszkodzenia
naturalnej bariery**

Przenikania substancji leczniczej

pH powierzchni skóry a wchłanianie

- Kwaśny płaszcz na skórze wykazuje działanie bakteriostatyczne w stosunku do bakterii chorobotwórczych.
- Powstawanie bariery naskórkowej jest warunkowane enzymami zależnymi od pH skóry: β -glukocerebrozydazy (optimum działania w pH 5,6) oraz sfingomielinazy (optimum w pH 4,5). Obydwa enzymy biorą udział w syntezie ceramidów
- Istnieje wiele czynników zarówno endogennych, jak i egzogennych wpływających na wahania odczynu skóry, do których zalicza się m.in.
  - wiek,
  - różnice rasowe,
  - choroby skóry,
  - pot
  - detergenty używane do codziennej pielęgnacji.
- Zbyt niskie pH: skóra produkująca dużo potu i łoju, zaskórniki, rozszerzone pory

Okluzja

- **Okluzja polega na wytworzeniu na skórze warstwy która zmniejsza lub uniemożliwia odparowanie wody z naskórka.**
- **Takie właściwości mają głównie substancje o budowie hydrofobowej, czyli o małym powinowactwie do wody. Należą do nich:**
  - **węglowodory**, a w tym: **wazelina (*Petrolatum*)**, **olej mineralny (*Mineral Oil*)**, **parafina (*Paraffinum Liquidum*)**, **wosk parafinowy (*Cera Microcristallina*)**, **cerezyna (*Ceresin*)**. Tworzą też okluzję nieciągłą, czyli nie dochodzi do wymiany gazowej przez skórę. Przez to mogą mieć działanie komedogenne. Osoby ze skórą tłustą lub trądzikową powinny unikać tych substancji w kosmetykach.
  - **woski**- estry wyższych alkoholi tłuszczowych i wyższych kwasów tłuszczowych. Mogą być zarówno pochodzenia naturalnego: zwierzęce- **wosk pszczeli (*Cera Alba*)**, **lanolina (*Lanolin*)**; **woski roślinne**- **karnauba (*Cera Carbauba*)**, **jojoba (*Simmondsia Chinensis* (*Jojoba*) *Seed Oil*)** lub syntetycznego: **palmitynian cetylu (*Cetyl Palmitate*)**, **mirystynian izopropylu (*Isopropyl Myristate*)**. Woski tworzą tzw. okluzję nieciągłą, która nie prowadzi do "zapychania" skóry, tylko pozwala na wymianę niektórych substancji między skórą a środowiskiem.
  - **kwasy tłuszczowe: kwas stearynowy (*Stearic Acid*)**, **kwas palmitynowy (*Palmitic Acid*)**, **kwas oleinowy (*Oleic Acid*)**. Najlepsze dla skóry są kwasy nienasycone, o wiązaniach podwójnych lub potrójnych, np. kwas linolowy, kwas gamma-linolenowy. W kosmetykach występują one w olejach pochodzenia roślinnego.
  - **alkohole tłuszczowe: alkohol cetylowy (*Cetyl Alkohol*)**, **stearylowy (*Stearyl Alcohol*)**

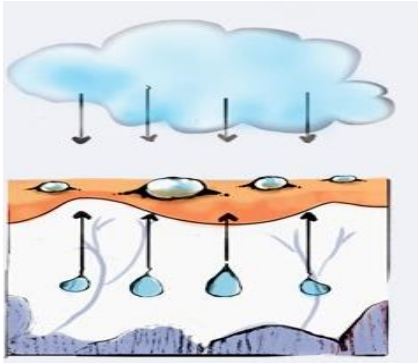
Emolienty

- ✓ Natłuszczają i redukują szorstkość naskórka
  - ✓ Regenerują płaszcz hydrolipidowy
  - ✓ Nawilżają
  - ✓ Uzupełniają lipidy międzykomórkowe
-
- ✓ Emolienty należy stosować kilkakrotnie w ciągu dnia – najlepiej 2-3 razy dziennie, tak aby zachować ciągłość ich działania i zapobiec wysuszeniu skóry
  - ✓ Emolienty należy aplikować kilka minut kilka minut bezpośrednio po kąpiel, a sama kąpiel nie powinna trwać zbyt długo i odbywać się w zbyt ciepłej wodzie (zalecana temperatura to 27-37 st.)
  - ✓ Emolientów nie należy stosować bezpośrednio na stan zapalny – w pierwszej kolejności aplikujemy preparaty lecznicze, najczęściej zawierające glikokortykosteroidy, dopiero potem – emolienty

Humektanty

- Wiążą i zatrzymują wodę z otoczenia dzięki właściwościom higroskopijnym.
- Część z tych substancji stanowi składową NMF (naturalny czynnik nawilżający).
- Są nieokluzyjnymi substancjami nawilżającymi, nie wykazują działania komedogennego, dlatego można je bezpiecznie stosować w terapii pomocniczej w trądziku pospolitym.

Okluzja

- Oleje mineralne
- Parafina
- Lanolina
- Masło shea
- Woski

Emolienty

- Ceramidy
- Kwasy tłuszczowe
(np.: linolenowy)
- Skwalen

Humektanty

- Gliceryna
- Ahydroksykwasy
(kwas mlekowy)
- Sorbitol
- Hialuronian sodu
- Mocznik
- Glikol
propylenowy

Przyspieszanie przenikania substancji aktywnej przez skórę- kierunki działania

- zwiększenie stężenia substancji czynnej
- usunięcie warstwy rogowej naskórka (eksfoliacja, peeling)
- zmiana struktury cementu (związki polarne, substancje powierzchniowo czynne)
- liposomy
- specjalne formułacje farmaceutyczne/kosmetyczne (mikroemulsje, układy micelarne)
- fizyczne oddziaływanie na skórę
  - temperatura
  - masaż
  - elektroporacja
  - jontoforeza
  - ultradźwięki